

2021-
2023

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ –
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ»

Οδηγός Σπουδών

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ

**Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
"Εκπαίδευση για την Δειφορία - Επιστήμες της Αγωγής"**

Οδηγός Σπουδών

Ακαδημαϊκά έτη 2021-2022 και 2022-2023

Θεσσαλονίκη 2021-2022

Περιεχόμενα

Αντικείμενο και σκοπός του Διατμηματικού Προγράμματος Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.)	4
Πρόγραμμα σπουδών	5
Πίνακας 1. Πρόγραμμα σπουδών: μαθήματα και ECTS ανά έτος σπουδών	5
Κανονισμός Λειτουργίας του ΔΠΜΣ	6
Περιγράμματα Μαθημάτων	7
Α01. Κριτική θεώρηση και ανάλυση των βασικών παιδαγωγικών θεωριών και θεωριών μάθησης	8
Α02. Βασικές αρχές της Βιωματικής Εκπαίδευσης: η θεωρία	11
Α03. Θεατροπαιδαγωγική ως διδακτικό και ερευνητικό εργαλείο στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.....	15
Α04. Το βασικό θεωρητικό, φιλοσοφικό, μεθοδολογικό και εννοιολογικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.....	19
Α05. Οικολογία και Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: συνεταιριστική διαχείριση των απορριμμάτων, του νερού, της τροφής, της ενέργειας	24
Β01. Κριτική Παιδαγωγική: Θεωρία και πράξη.....	29
Β02. Βασικές θεωρίες Οικολογίας και η προβληματική της Ανθρώπινης Οικολογίας.....	34
Β03. Περιβαλλοντική φιλοσοφία, περιβαλλοντική ηθική και εκπαίδευση αξιών.....	38
Β04. Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι ανάλυσης ερευνητικών δεδομένων	44
Γ01. Βιολογία και περιβάλλον	47
Γ02. Πρακτική Άσκηση.....	49
Γ03. Εμφύχωση ομάδων βιωματικής εκπαίδευσης.....	53
Δ01. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.....	56
Ακαδημαϊκό Προσωπικό	57
Διοίκηση Δ.Π.Μ.Σ.....	59
Επικοινωνία	60
Χάρτης θέσης του Τμήματος	61

Αντικείμενο και σκοπός του Διατμηματικού Προγράμματος Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.)

Οι Μεταπτυχιακές Σπουδές στο (Δ.Π.Μ.Σ.) «Εκπαίδευση για την Αειφορία - Επιστήμες της Αγωγής» αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης, την ανάπτυξη της έρευνας και των τεχνών, καθώς και την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών, ερευνητικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών της χώρας, στην κατάρτιση επιστημόνων υψηλού επιπέδου ικανών να συμβάλουν σε θεωρητικές και εφαρμοσμένες περιοχές συγκεκριμένων γνωστικών κλάδων, ειδικές θεματικές ενότητες ή επιμέρους κλάδων των γνωστικών αντικειμένων του πρώτου κύκλου σπουδών των οικείων Τμημάτων καθώς και στην παραγωγή και μετάδοση γνώσεων, τεχνογνωσίας, μεθοδολογιών εργαλείων και ερευνητικών αποτελεσμάτων στον επιστημονικό χώρο που δραστηριοποιείται το κάθε Τμήμα. Πιο συγκεκριμένα σκοπεύει στην εξειδίκευση επιστημόνων καθώς και την ανάπτυξη εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριότητας σε θέματα:

- (α) Εμβάθυνσης στη θεωρία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Αειφορίας, παραγωγής γνώσης στο παραπάνω διεπιστημονικό πεδίο και διάχυσης της γνώσης αυτής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- (β) Σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Αειφορίας για κάθε δυνατό συνδυασμό ομάδων-στόχων, εκπαιδευτών, αντικειμένου μελέτης, εκπαιδευτικού πλαισίου και διατιθέμενης υλικής υποδομής.
- (γ) Σχεδιασμού πολιτικών (policies) για την ενσωμάτωση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Αειφορίας σε όλες τις βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης, αλλά και σε κάθε δυνατή συγκυρία άτυπης εκπαίδευσης μέσα στο γενικότερο περιβάλλον των κοινωνικών θεσμών, φορέων, ομάδων που λαμβάνουν αποφάσεις, κλπ.
- (δ) Ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας σε όλους τους παραπάνω τομείς.
- (ε) Ανάπτυξη κάθε είδους συνεργασίας με άτομα, επιστημονικά ιδρύματα, φορείς, και ομάδες που ασχολούνται με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την Αειφορία τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.
- (στ) Επιστημονικά άρθρα κατάρτιση των φοιτητών/τριών/τριών του Δ.Π.Μ.Σ. έτσι ώστε να γίνουν ικανοί/ές να στελεχώσουν θεσμούς, φορείς, οργανώσεις και ομάδες που ασχολούνται με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την Αειφορία (μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις, Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και εθελοντικές ομάδες εκπαιδευτικών που εκπονούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης) προσφέροντάς τους το καλύτερο δυνατό έργο και προωθώντας εν γένει τους σκοπούς και το σκεπτικό του παραπάνω διεπιστημονικού πεδίου.

Πρόγραμμα σπουδών

Το Πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει τέσσερα ακαδημαϊκά εξάμηνα σπουδών, το καθένα εκ των οποίων περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον δεκατρείς (13) εκπαιδευτικές εβδομάδες. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δώδεκα (12) υποχρεωτικά μαθήματα και Πρακτική Άσκηση (Πίνακας 1). Στο πρώτο και δεύτερο εξάμηνο κατανέμονται πέντε (5) και τέσσερα (4) υποχρεωτικά μαθήματα αντίστοιχα. Το τρίτο εξάμηνο περιλαμβάνει δύο (2) υποχρεωτικά μαθήματα και Πρακτική Άσκηση. Το τέταρτο εξάμηνο σπουδών διατίθεται στην εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας. Το σύνολο των Πιστωτικών Μονάδων (ECTS) που απαιτούνται για την απόκτηση του Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Μ.Σ.) ανέρχεται σε (120) και κατανέμεται σε τριάντα (30) μονάδες ανά εξάμηνο. Κάθε μάθημα του πρώτου εξαμήνου αντιστοιχεί σε έξι (6) Πιστωτικές Μονάδες (ECTS), τρία από τα τέσσερα μαθήματα του δεύτερου εξαμήνου αντιστοιχούν το καθένα σε έξι (6) Πιστωτικές Μονάδες ενώ το τέταρτο σε δώδεκα (12). Τα δύο μαθήματα του τρίτου εξαμήνου αντιστοιχούν σε 7 και 8 Πιστωτικές Μονάδες αντίστοιχα, ενώ η Πρακτική Άσκηση σε δεκαπέντε (15). Τέλος η Διπλωματική Εργασία αντιστοιχεί σε 30 Πιστωτικές μονάδες (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Πρόγραμμα σπουδών: μαθήματα και ECTS ανά έτος σπουδών

Α' Έτος Σπουδών		
1 ^ο Εξάμηνο- Χειμερινό		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ECTS
A01	Κριτική θεώρηση και ανάλυση των βασικών παιδαγωγικών θεωριών και θεωριών μάθησης	6
A02	Βασικές αρχές της Βιωματικής Εκπαίδευσης: η θεωρία	6
A03	Θεατροπαιδαγωγική ως διδακτικό και ερευνητικό εργαλείο στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	6
A04	Το βασικό θεωρητικό, φιλοσοφικό, μεθοδολογικό και εννοιολογικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	6
A05	Οικολογία και Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: συνεταιριστική διαχείριση των απορριμμάτων, του νερού, της τροφής, της ενέργειας	6

Α' Έτος Σπουδών		
2^ο Εξάμηνο- Εαρινό		
B01	Κριτική Παιδαγωγική: Θεωρία και πράξη	6
B02	Βασικές θεωρίες Οικολογίας και η προβληματική της Ανθρώπινης Οικολογίας	6
B03	Περιβαλλοντική φιλοσοφία, περιβαλλοντική ηθική και εκπαίδευση αξιών	6
B04	Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι ανάλυσης ερευνητικών δεδομένων	12
Β' Έτος Σπουδών		
3^ο Εξάμηνο - Χειμερινό		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ECTS
Γ01	Βιολογία και περιβάλλον	8
Γ02	Πρακτική άσκηση	15
Γ03	Εμφύχωση ομάδων βιοματικής εκπαίδευσης	7
4^ο Εξάμηνο - Εαρινό		
Δ01	Εκπόνηση Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας	30
	Σύνολο Π.Μ. (ECTS)	120

Κανονισμός Λειτουργίας του ΔΠΜΣ

[ΦΕΚ 3326/Β/26-7-2021](#)

Περιγράμματα Μαθημάτων

A01. Κριτική θεώρηση και ανάλυση των βασικών παιδαγωγικών θεωριών και θεωριών μάθησης

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 1ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Διδάσκουσα: Μαρία Μπιρμπίλη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο μαθήματος

Στο μάθημα εξετάζονται οι βασικές παραδοχές και τα χαρακτηριστικά ενός σημαντικού αριθμού θεωριών μάθησης και διδασκαλίας, εντοπίζονται κοινά στοιχεία και διαφορές και διερευνάται η σχέση τους με την εκπαιδευτική πρακτική. Επιπλέον, εξετάζονται διδακτικές στρατηγικές για την ανάπτυξη της δημιουργικής και κριτικής σκέψης και οι εφαρμογές τους στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Συζητούνται σύγχρονοι προβληματισμοί όπως η μεταφορά της γνώσης, η ανάγκη για μια εννοιοκεντρική προσέγγιση της γνώσης, η δημιουργία κοινοτήτων πρακτικής και η δημιουργία προσωπικών θεωριών.

Λέξεις Κλειδιά

Θεωρίες Μάθησης, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Διδασκαλία και μάθηση

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες: Θα γνωρίζουν την εξέλιξη και την ανάπτυξη βασικών θεωριών μάθησης. Θα γνωρίζουν ένα σημαντικό αριθμό θεωριών μάθησης και διδασκαλίας. Θα μπορούν να διακρίνουν τη σχέση θεωριών μάθησης και εκπαιδευτικών πρακτικών.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	40	1,6			
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	60	2,4			
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50	2			
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Περιγραφή

Η αξιολόγηση των φοιτητών/τριών γίνεται με ατομική γραπτή εργασία, και/ή ομαδική, προφορική και γραπτή παρουσίαση στο τέλος. Τα κριτήρια για την αξιολόγηση δίνονται στην αρχή του εξαμήνου, στην πρώτη συνάντηση με τους φοιτητές και υπενθυμίζονται πριν από κάθε εργασία με συγκεκριμένες οδηγίες.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική)
- Δημόσια Παρουσίαση (Συμπερασματική)

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική)
- Δημόσια Παρουσίαση (Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Illeris, K. (2009). *Σύγχρονες Θεωρίες Μάθησης. 16 Θεωρίες Μάθησης... με τα Λόγια των Δημιουργών τους*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Schunk H. D. (2010). *Θεωρίες μάθησης. Μια εκπαιδευτική θεώρηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής - Δημιουργικής Σκέψης (2007). Επιμέλεια: Β. Κουλαϊδής. Ανάκτηση από: http://www.oepk.gr/download/Sygxrones_Didaktikes_B.pdf

A02. Βασικές αρχές της Βιωματικής Εκπαίδευσης: η θεωρία

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 1ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Διδάσκων: Αλέξανδρος Γεωργόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο μαθήματος

Διεξαγωγή περιβαλλοντικών παιχνιδιών τόσο σε αίθουσα, όσο και στη φύση. Διεξαγωγή παιχνιδιών για την προώθηση της αυτοεικόνας, αλλά και με δεμένα μάτια για να καλλιεργηθεί η εμπιστοσύνη ανάμεσα στα μέλη της ομάδας. Επακολουθεί αναστοχασμός με δεύτερες σκέψεις και συναισθήματα που δημιουργήθηκαν. Εκφώνηση καθοδηγούμενων ονείρων με περιβαλλοντικό περιεχόμενο, με επακόλουθο αναστοχασμό και ανάλυση των αναμνήσεων των μελών της ομάδας. Συσχετισμός των αναμνήσεων με τα τότε και τα τωρινά περιβαλλοντικά δεδομένα, καθώς και επισήμανση των κοινωνικο-πολιτικών στοιχείων εκείνων (φύλο, τάξη, φυλή) που περιρρέουν των παραπάνω αναμνήσεων και συμπλέκονται με τα περιβαλλοντικά δεδομένα. Επισήμανση των σημείων τομής που συνδέουν τις προσωπικές ιστορίες με τα κοινωνικά (και περιβαλλοντικά) γεγονότα, αποτίμηση της σημασίας τους. Κολλάζ και ζωγραφική πάνω στην προσωπική τους σχέση με περιβαλλοντικά ζητήματα και την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Τέχνη και περιβαλλοντική εκπαίδευση: εργαστήρια κατασκευής «έργων τέχνης» με τεχνητά η/και φυσικά υλικά και αναστοχασμός πάνω στα συναισθήματα και τις σκέψεις που ανακινούνται κατά τη διάρκεια.

Προσπάθεια σχεδιασμού και κατάρτισης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με βιωματική προσέγγιση σχετικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Εκπαιδευτική εμπύχωση της ομάδας των μεταπτυχιακών από υποομάδες των 2 ή 3 ατόμων.

Λέξεις Κλειδιά

περιβαλλοντική εκπαίδευση, βιωματική εκπαίδευση, ενσυναίσθηση, αειφορική ανάπτυξη

Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Να μπορούν να αναγνωρίζουν το βίωμα στην καθημερινή τους ζωή γενικά και ειδικότερα να το χρησιμοποιούν στο πεδίο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. - Να μπορούν να μεταχειριστούν εργαλεία βιωματικής μάθησης, όπως τα παιχνίδια και τα παιχνίδια ρόλων, τα καθοδηγούμενα όνειρα, τις ασκήσεις σωματικής χαλάρωσης, την αυτόματη γραφή, κλπ., τόσο στη γενική εκπαιδευτική τους δράση, όσο και για την επεξεργασία ζητημάτων περιβάλλοντος που θα επεξεργαστούν μαζί με παιδιά ή ενήλικες. - Να κατορθώσουν να ιδρύσουν μια προσωπική σχέση με θέμα(τα) περιβάλλοντος και να βιώσουν την ιδιαίτερη σύνδεση με αυτό/ά. - Να μπορούν να εμπυχώνουν με απλές τεχνικές, ομάδες παιδιών ή ενηλίκων που καταπιάνονται με περιβαλλοντικά ζητήματα ή προβλήματα.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις					
Εργαστηριακή Άσκηση	50	2		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	40	1,6	✓		
Φροντιστήριο	10	0,4		✓	
Εκπαιδευτικές επισκέψεις και παρακολούθηση συνεδρίων/ σεμιναρίων / εκδηλώσεων	20	0,8		✓	
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	30	1,2	✓		
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Περιγραφή

Εκπόνηση αυτοαξιολογικής εργασίας στο τέλος του εξαμήνου. Η εργασία περιέχει ανάλυση των σκέψεων και των συναισθημάτων που δημιουργήθηκαν στις/στους φοιτήτριες/τές. Επίσης, ζητείται περιγραφή της δυναμικής της ομάδας, καθώς και κριτική προς τους εμψυχωτές, όπως επίσης και συσχετισμός όλων των παραπάνω δεδομένων με τα βιβλιογραφικά στοιχεία. Τέλος, ζητείται να γραφούν σκέψεις πάνω στη σχέση της εμπειρίας του εξαμήνου με τον ρόλο τους ως περιβαλλοντικών εκπαιδευτών.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Μπακιρτζής, Κ. (2000). *Ψυχοπαιδαγωγική της επικοινωνίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Αθήνα Μπακιρτζής, Κ. (1997). *Η δυναμική της αλληλεπίδρασης στην επικοινωνία*.

Αθήνα: Gutenberg.

Lobrot, M. (2015). *Ζώντας Μαζί.*, Αθήνα: Αρμός.

Rogers, C (1991). *Ομάδες συνάντησης*. Αθήνα: Δίοδος

Επιπρόσθετη βιβλιογραφία για μελέτη

Γεωργόπουλος, Α. (2014). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-ζητήματα ταυτότητας*. Αθήνα: Gutenberg.

Roberts, J. W. (2012). *Beyond Learning by Doing*. London: Routledge,

A03. Θεατροπαιδαγωγική ως διδακτικό και ερευνητικό εργαλείο στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 1ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Διδάσκων: Αντώνης Λενακάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο μαθήματος

Αντικείμενο, στόχοι και μεθοδολογία της Θεατροπαιδαγωγικής. Σχέση Θεατροπαιδαγωγικής με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Η έννοια και τα συστατικά του θεάτρου ως παραστατικής τέχνης. Ειδικές σχέσεις Θεατροπαιδαγωγικής: Κανόνας-εμπυχωτής-ομάδα, παιχνίδι και μάθηση, συμπεριφορά, στάσεις, αξίες, επικοινωνία, δράση, θεατρικό σημείο, αυτοανακάλυψη, αλληλεγγύη, διαδικασία, σκηνικό προϊόν, ενσυναίσθηση. Ο ρόλος του παιδαγωγού-εμπυχωτή.

Λέξεις Κλειδιά

Θεατροπαιδαγωγική, Θέατρο στην Εκπαίδευση, Παιχνίδι, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση, Στάσεις, Αξίες.

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Στόχος του μαθήματος είναι να εξοικειώσει τις φοιτήτριες και τους φοιτητές, θεωρητικά-ερευνητικά και εργαστηριακά, στις βασικές έννοιες και τα εργαλεία της Θεατροπαιδαγωγικής, ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν, να δημιουργούν, να παρουσιάζουν και να ερμηνεύουν θεατροπαιδαγωγικά ερευνητικά σχέδια, δρώμενα και συναφείς θεατροπαιδαγωγικές δράσεις με περιβαλλοντική προβληματική.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη

- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Σχεδιασμός και διαχείριση έργων
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Ήχος
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	39	1,56		✓	
Εργαστηριακή Άσκηση	8	0,32	✓	✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	30	1,2	✓	✓	
Καλλιτεχνικό Εργαστήριο	7	0,28	✓	✓	

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Εκπαιδευτικές επισκέψεις και παρακολούθηση συνεδρίων/ σεμιναρίων / εκδηλώσεων	10	0,4	✓	✓	
Εκπόνηση μελέτης (project)	20	0,8	✓	✓	
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	30	1,2	✓	✓	
Καλλιτεχνική δημιουργία	6	0,24	✓	✓	
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Περιγραφή

Η αξιολόγηση στο μάθημα γίνεται καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου μέσω των σκηνικών ασκήσεων και των αναλαμβανόμενων σκηνικών δράσεων που λαμβάνουν χώρα σε κάθε συνάντηση, και μέσω των πολυαισθητηριακών/πολύτεχνων παρουσιάσεων επιλεγμένων θεματικών από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ως τελική εργασία δίνονται στις φοιτήτριες και τους φοιτητές οι εξής επιλογές, για να επιλέξουν μία ή περισσότερες, κατά περίπτωση: 1. Κριτική παρουσίαση ερευνητικής εργασίας που εξετάζει τη σχέση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τη Θεατροπαιδαγωγική. 2. Δημιουργία, παρουσίαση στην ομάδα μας και αξιολόγηση ενός πολύτεχνου δρώμενου με περιβαλλοντική θεματική. 3. Δημιουργία, υλοποίηση και αξιολόγηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος σε εκπαιδευτικούς ή άλλους χώρους, το οποίο θα αξιοποιεί τις θεατροπαιδαγωγικές πρακτικές και την περιβαλλοντική προβληματική. 4. Δημιουργία, εμπύχωση και αξιολόγηση προγράμματος εμπύχωσης με τα μέλη της ομάδας του σεμιναρίου. 5. Δημιουργία, υλοποίηση και αξιολόγηση εκπαιδευτικού σεμιναρίου με εκπαιδευτικούς, στο οποίο θα διαπραγματεύονται ζητήματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης μέσω θεατροπαιδαγωγικών πρακτικών.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία (Συμπερασματική)
- Δημόσια Παρουσίαση (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)
- Έκθεση / Αναφορά (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)
- Εργαστηριακή Εργασία (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)
- Καλλιτεχνική Ερμηνεία (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Άλκηστις (2008). *Μαύρη αγελάδα. Άσπρη αγελάδα. Δραματική τέχνη στην εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Τόπος.

Αραμπατζόγλου, Φ., Γεωργόπουλος, Α., Λενακάκης, Α., & Μπακιρτζής, Κ. (2015). [Το θέατρο του καταπιεσμένου στην περιβαλλοντική εκπαίδευση](#). *Εκπαίδευση & Θέατρο*, 16, 124-131.

Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο. Ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές. Ένα πρακτικό βοήθημα για εμπυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Γραμματάς, Θ. (2004). *Το θέατρο στο σχολείο. Μέθοδοι διδασκαλίας και εφαρμογής*. Αθήνα: Ατραπός.

Λενακάκης, Α. (2013). Η μορφοπαιδευτική αξία του παιχνιδιού και του θεάτρου στην εκπαίδευση. Στο Θ. Γραμματάς (Επιμ.), *Το θέατρο ως μορφοπαιδευτικό αγαθό και καλλιτεχνική έκφραση στην εκπαίδευση και την κοινωνία* (σσ. 58-77). Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Λενακάκης, Α. (2015). [Θεατροπαιδαγωγική και διαπολιτισμικότητα](#). Στο Κ. Μπίκος & Ε. Ταρατόρη (Επιμ.), *Μελετήματα και ερωτήματα της παιδαγωγικής επιστήμης. Χαριστήριος τόμος στον ομότιμο καθηγητή Δημήτρη Χρ. Χατζηδήμου* (σσ. 347-364). Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Λενακάκης, Α., & Παρούση, Α. (2019). *Η τέχνη του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση: Παιχνίδι συγκλίσεων και αποκλίσεων*.

Παπαθανασίου, Α., & Μπασκλαβάνη, Ο. (2001). *Θεατροπαιχνίδια*. Αθήνα: Κέδρος

Α04. Το βασικό θεωρητικό, φιλοσοφικό, μεθοδολογικό και εννοιολογικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 1ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Υπεύθυνη μαθήματος: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ- ΑΠΘ

Διδάσκουσες/ων:

Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Γεώργιος Μαλανδράκης, Επίκουρος Καθηγητής, ΠΤΔΕ-ΑΠΘ

Μαρία Παυλή – Κορρέ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι η κατανόηση από μέρους των φοιτητών/τριων των κοινωνικό-πολιτισμικών διεργασιών που επηρεάζουν την περιβαλλοντική ποιότητα ώστε να είναι ικανοί/ες να διαμορφώνουν εκπαιδευτικές δράσεις για τη διασφάλιση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής αειφορίας. Αναλύονται ζητήματα σχετικά με τις Σχέσεις Κοινωνίας και Περιβάλλοντος, την Οικολογική, Κοινωνική, Οικονομική και Πολιτική διάσταση των Περιβαλλοντικών Ζητημάτων, Το περιβαλλοντικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (ΠΕ/ΕΠΑ), Το παιδαγωγικό πλαίσιο της ΠΕ/ΕΠΑ, το εννοιολογικό πεδίο και οι όψεις της ΠΕ/ΕΠΑ Εφαρμογή των κριτηρίων αξιολόγησης για αξιολόγηση συγκεκριμένου εκπαιδευτικού υλικού στην ΠΕ (εκπαιδευτικά πακέτα, περιβαλλοντικά παιχνίδια του εμπορίου, περιβαλλοντικά παραμύθια κλπ.), Εκπαίδευση ενηλίκων, Ανάλυση των 17 στόχων της αειφόρου ανάπτυξης.

Θεματικές Ενότητες:

Το περιβαλλοντικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης /Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία :

- Η έννοια του περιβάλλοντος: Δομή και λειτουργία φυσικών και ανθρωπογενών συστημάτων
- Η έννοια της αειφορίας.
- Ζητήματα περιβάλλοντος και αειφορίας στις σύγχρονες κοινωνίες (κλιματική αλλαγή, ρύπανση, ενεργειακό ζήτημα, υποβάθμιση περιβαλλοντικών συστημάτων, φτώχεια, πείνα, ανισότητες. μετανάστευση κλπ)

Το παιδαγωγικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/ Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία που περιλαμβάνει:

- Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία: θεωρητικοί προβληματισμοί
- Σύγχρονες διδακτικές και μαθησιακές προσεγγίσεις :η διεπιστημονικότητα, η ολιστική και συστημική προσέγγιση, η κριτική και δημιουργική σκέψη, η συνεργατική μάθηση, η συμμετοχική μάθηση, η δημοκρατία, ο ενεργός πολίτης
- Παιδαγωγικές στρατηγικές και διδακτικές τεχνικές ενεργούς και συμμετοχικής μάθησης
- Την έννοια του αειφόρου σχολείου και την προώθηση των διαστάσεων του
- Τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και εκπαιδευτικού υλικού για την τυπική και μη τυπική εκπαίδευση

Το θεσμικό πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/ Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία :

- Οι θεσμοί και το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα και την Ευρώπη
- Διεθνείς συναντήσεις και διακηρύξεις
- 17 στόχοι για την αειφορία

Λέξεις Κλειδιά: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία, περιβαλλοντική και κοινωνική αειφορία, παιδαγωγικές μέθοδοι

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση να:

- Κατανοούν τη δομή και λειτουργία του φυσικού περιβάλλοντος και τις σχέσεις αλληλεπίδρασης των στοιχείων που το συνιστούν.
- Κατανοούν το αλληλένδετο μεταξύ της λειτουργίας των φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων. Μελετούν κριτικά και ολιστικά τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα αναλύοντας την περιβαλλοντική / οικολογική / κοινωνική / ιδεολογική / πολιτική και πολιτισμική διάσταση τους στην προοπτική της αειφορίας και της αειφόρου ανάπτυξης.
- Συσχετίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και διαχειριστικές επιλογές σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό
- Video/ντοκιμαντέρ

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας ώρες	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	40	1,6		✓	
Εργαστηριακή Άσκηση	20	0,8		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων άρθρων και εκπαιδευτικού υλικού	40	1,6	✓		
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50	2	✓		
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Συμμετοχή σε βιωματικά εργαστήρια –αξιολόγηση παραγόμενου υλικού

Τελική ατομική γραπτή εργασία

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

Γεωργόπουλος, Α. (2003). *Περιβαλλοντική ηθική*. Αθήνα: Gutenberg.

Γεωργόπουλος, Α. (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται*. Αθήνα: Gutenberg

Γεωργόπουλος, Α. (2014). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-Ζητήματα ταυτότητας*. Αθήνα : Gutenberg.

Δασκολιά, Μ. (2004), *Θεωρία και πράξη στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. Οι προσωπικές θεωρίες των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δημητρίου, Α. (2009). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση: Περιβάλλον, αειφορία. Θεωρητικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Δημητρίου, Α., Ξανθάκου, Π., Λιαράκου, Γ., & Καϊλα, Μ., (Επιμ.) (2009). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ζητήματα Θεωρίας, έρευνας και εφαρμογών*. Αθήνα: Ατραπός.

Θεοδωροπούλου, Ε., Καϊλα, Μ., Bonnet, Μ., & Larrete, C. (Επιμ.) (2009). *Περιβαλλοντική ηθική: από την έρευνα και τη θεωρία στην εφαρμογή*. Αθήνα: Ατραπός

Καϊλα, Μ., Θεοδωροπούλου, Ε., Δημητρίου, Α., & Αναστασάτος, Ν. (Επιμ.) (2005). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση, ερευνητικά δεδομένα & εκπαιδευτικός σχεδιασμός*. Αθήνα: Ατραπός.

Λιαράκου, Γ. & Φλογαΐτη, Ε. (2007). *Από την περιβαλλοντική εκπαίδευση στην εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη*. Αθήνα: Νήσος

Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση και σχολείο. Μια διαχρονική Θεώρηση*. Αθήνα: τυπωθήτω – Γ. Δαρδάνος.

Σκαναβή – Τσαμπούκου, Κ. (2004). *Περιβάλλον και κοινωνία. Μία σχέση σε αδιάκοπη εξέλιξη*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Φλογαΐτη, Ε. (1998). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Φλογαΐτη, Ε. (2011). *Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την Αειφορία*. Αθήνα: Πεδίο.

Συναφή επιστημονικά περιοδικά

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Applied environmental education and communication

Environmental Education Research

Environment, Development and Sustainability

International Journal of Early Childhood Environmental Education (ijecee)

International journal of environmental & science education

Journal of Environmental Education

Προτεινόμενοι ιστότοποι περιβαλλοντικού περιεχομένου

<http://www.unesco.org> (<http://en.unesco.org/themes/science-sustainable-future>)

UNESCO

<http://www.medies.net> (Mediterranean Education Initiative for Environment & Sustainability)

<http://www.ensi.org> (Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης)

A05. Οικολογία και Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία: συνεταιριστική διαχείριση των απορριμμάτων, του νερού, της τροφής, της ενέργειας

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 1ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Υπεύθυνη μαθήματος: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Διδάσκων: Κώστας Νικολάου, Δρ. Χημικός Περιβαλλοντολόγος, Καθηγητής-Σύμβουλος Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Πόλεων, ΕΑΠ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο μαθήματος

Ο τρόπος διαχείρισης των κοινών αγαθών καθορίζει το βαθμό ύπαρξης περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων. Μεταξύ των κοινών αγαθών, προεξάρχουσα θέση έχουν η διαχείριση του νερού, του κύκλου της τροφής (παραγωγή, διανομή, κατανάλωση), της ενέργειας και των απορριμμάτων. Εξετάζονται οι συνολικές επιπτώσεις της κρατικής και ιδιωτικής διαχείρισης αυτών των κοινών αγαθών και διερευνώνται οι δυνατότητες διαχείρισης, που προσφέρουν οι διάφορες μορφές της αναδυόμενης κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Εξετάζονται επίσης, μερικά κοινά χαρακτηριστικά και μέθοδοι της συνεταιριστικής και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, παραδείγματα εφαρμογής συνεργατισμού στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και τέλος, η ανάγκη υποστήριξης και περαιτέρω ανάπτυξης του συνεργατισμού διαμέσου της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Λέξεις Κλειδιά

Οικολογία, Κοινά Αγαθά, Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες: Θα μπορούν να πραγματοποιήσουν μια επιστημονικά οικολογική προσέγγιση των κοινών αγαθών και θα γνωρίζουν τις σύγχρονες μεθόδους διαχείρισής τους. Θα μπορούν να προσεγγίζουν διαχειριστικά τα κοινά αγαθά στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.) και να σχεδιάζουν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και συνεργατισμού για τα κοινά αγαθά.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Βιβλία
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	39	1,56		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	40	1,6	✓		
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	71	2,84	✓	✓	
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Περιγραφή

Η αξιολόγηση των φοιτητών/τριών γίνεται με ατομική γραπτή εργασία διακριτή στο πλαίσιο ομαδικής εργασίας κατά τη διάρκεια του μαθήματος και προφορική και γραπτή παρουσίαση στο τέλος. Τα κριτήρια για την αξιολόγηση δίνονται στην αρχή

του εξαμήνου, στην πρώτη συνάντηση με τους φοιτητές και υπενθυμίζονται πριν από κάθε εργασία με συγκεκριμένες οδηγίες.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική)
- Δημόσια Παρουσίαση (Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Γεωργόπουλος Α., Νικολάου Κ., Δημητρίου Α., Γαβριλάκης Κ., Μπλιώνης Γ., "Γη. Ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης", Εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 736 σελ., 2014

Νικολάου Κ., "Το νερό ως κοινό αγαθό, πέρα από τις εταιρίες και το κράτος". Εκδ. Λαϊκό Πανεπιστήμιο Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας "UnivSSE Coop", Θεσσαλονίκη, 176 σελ., 2017

Επιπρόσθετη βιβλιογραφία για μελέτη

Θεωρητικό υπόβαθρο

[Νικολάου Κ., *Επιστήμη και κρίση: Προσεγγίζοντας την κοινωνικά δίκαιη έξοδο*, Πρακτικά 21ου Πανελληνίου Συνεδρίου Χημείας, ΕΕΧ, Θεσσαλονίκη, 9-12 Δεκεμβρίου 2011. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 10.12.2011, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

Γεωργόπουλος Α., Νικολάου Κ., Δημητρίου Α., Γαβριλάκης Κ., Μπλιώνης Γ., *ΓΗ. Ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης*, Εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2014

Συνεργατισμός, περιβάλλον, περιβαλλοντική εκπαίδευση

[Νικολάου Κ., *Η αναγκαιότητα ανάπτυξης του συνεργατισμού διαμέσου της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης*, Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, ΠΕΕΚΠΕ, Θεσσαλονίκη, 30 Νοε. - 2 Δεκ. 2012. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 2.12.2012, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

[Νικολάου Κ., *Επτά παραδείγματα εφαρμογών της κοινωνικής αλληλέγγυας οικονομίας στην προστασία περιβάλλοντος*, Πρακτικά 5ου Περιβαλλοντικού Συνεδρίου Μακεδονίας, ΕΕΧ-ΠΤΚΔΜ, Θεσσαλονίκη, 14-16 Μαρτίου 2014. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 21.3.2014, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

[Νικολάου Κ., *Προστασία περιβάλλοντος με συνεργατισμό και αλληλεγγύη σε νερό, ενέργεια, τροφή, απορρίμματα \(NETA\)*, Διαλεκτικά, 9.6.2013, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

Νερό

Νικολάου Κ., *Το Νερό ως Κοινό Αγαθό, πέρα από τις Εταιρίες και το Κράτος*, Εκδ. Λαϊκό Πανεπιστήμιο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Οικονομίας “UnivSSE Coop”, Θεσσαλονίκη, 2017

[Νικολάου Κ., Η δυνατότητα συνεργατικής διαχείρισης της ύδρευσης-αποχέτευσης. Η περίπτωση της Θεσσαλονίκης, Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 3 \(48\), 2013](#)

[Νικολάου Κ., Μια συνεργατική πρόταση για να περάσει το πόσιμο νερό στα χέρια των πολιτών, Διαλεκτικά, 29.11.2011, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

[Νικολάου Κ., Κριτική της πολιτικής οικονομίας του νερού και η συνεργατική εναλλακτική, Διαλεκτικά, 25.8.2014, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

[Nikolaou K., Critique of political economy of water and the collaborative alternative, European Water Movement, <http://europeanwater.org>, 25.8.2014](#)

[Nikolaou K., Critique de l' économie politique de l' eau et alternative collaborative, European Water Movement, <http://europeanwater.org>, 25.8.2014](#)

[Nikolaou K., Another world exists: Thousands of water cooperatives on the planet, Forum Alternatif Mondial de l'Eau, \[www.fame2012.org\]\(http://www.fame2012.org\), 17.9.2014](#)

[Νικολάου Κ., Ένας άλλος κόσμος υπάρχει: Χιλιάδες συνεταιρισμοί νερού στον πλανήτη, Διαλεκτικά, 18.9.2014, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

Απορρίμματα

[Νικολάου Κ., Η συνεργατική εναλλακτική της κοινωνίας απέναντι στην κερδοσκοπική συμμαχία της διαχείρισης των απορριμμάτων, Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 1\(46\), 2012. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 6.2.2012, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

Νικολάου Κ., Πολιτική κερδοσκοπικής διαχείρισης των απορριμμάτων ή πράσινης ανάπτυξης; Διαλεκτικά, 9.2.2011, www.dialektika.gr, <http://www.dialektika.gr/2011/02/blog-post.html>

[Συνεταιρισμός Κοινωνικής Διαχείρισης Αποβλήτων "άναβίωσις": Βιβλιογραφικό υλικό](#)

Τροφή

[Νικολάου Κ., Ακρίβεια, κρίση και αλληλέγγυοι κοινωνικοί καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, Διαλεκτικά, 2.10.2012, \[www.dialektika.gr\]\(http://www.dialektika.gr\)](#)

Νικολάου Κ., *Συνεργατισμός: Ένας υπαρκτός κόσμος αντίστασης, κοινωνικής αλληλεγγύης και δημιουργίας*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 1.12.2013. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 1.12.2013, www.dialektika.gr

Νικολάου Κ., *Από το κίνημα της πατάτας στο συνεταιριστικό παντοπωλείο*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 4.1.2014. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 8.1.2014, www.dialektika.gr

Νικολάου Κ., *Πάμε σαν άλλοτε: Κοινωνικός και αλληλέγγυος καταναλωτικός συνεταιρισμός*, Εφημερίδα των Συντακτών, 26.1.2014. Επίσης στο: Διαλεκτικά, 27.1.2014, www.dialektika.gr

Nikolaou K., *L'attente d'un cadre légal favorable aux coopératives - Comment rompre avec les politiques qui donnent tous les pouvoirs aux entreprises?*, L'Humanité, 3.3.2015

Nikolaou K., *Cooperatives, innovation, sustainability: The case of Bios Coop in a dynamic process of economic evolution*, International Conference “Co-ops for you: Bringing people together”, Cooperative Central Bank, Limassol, Cyprus, 7 July 2015

2 χρόνια πετυχημένης λειτουργίας του μη κερδοσκοπικού συνεταιριστικού παντοπωλείου “Βίος Coop”

<http://www.festival4sce.org/event/2-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%B5%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC/>

Ενέργεια

[Ενεργειακός Κοινωνικός Συνεταιρισμός \(Energy Social Cooperative\): Βιβλιογραφικό υλικό](#)

Βιβλιογραφία για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία

http://www.univsse.gr/p/blog-page_11.html

Αρχείο Ηχογραφημένων Διαλέξεων-Συζητήσεων για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία

http://www.univsse.gr/p/blog-page_2.html

Αρχείο Βιντεοσκοπημένων Διαλέξεων-Συζητήσεων για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία

<http://www.univsse.gr/p/ttip-ceta-tisa-3.html>

B01. Κριτική Παιδαγωγική: Θεωρία και πράξη

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 2ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Υπεύθυνη μαθήματος: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Διδάσκων/ουσα:

Αναστάσιος Σιάτρας, Επίκουρος καθηγητής, ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ίριδα Τσεβρένη, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι να προσδιοριστεί ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό και ερευνητικό πλαίσιο που αναδεικνύει όψεις της Κριτικής Παιδαγωγικής για την ενδυνάμωση των μεταπτυχιακών φοιτητριών/τών: (α) να τοποθετούνται κριτικά απέναντι σε εκπαιδευτικές στρατηγικές και διαδικασίες που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη ποιοτικών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων σε όλα τα παιδιά, (β) να αναπτύξουν αντίστοιχες παιδαγωγικές στάσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές για την καλλιέργεια ισότιμα υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, καθώς και (γ) να διαπραγματεύονται βασικές αρχές της κριτικής παιδαγωγικής που αφορούν στους σκοπούς, το περιεχόμενο και τις μεθόδους διδασκαλίας. Επίσης, θα προσεγγιστεί το ρεύμα της κριτικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, με έμφαση στην παρουσίαση των βασικών αρχών και των παιδαγωγικών διαδικασιών του. Θα διερευνηθούν μεθοδολογικές επιλογές στο πλαίσιο του κριτικού παραδείγματος στην περιβαλλοντική εκπαίδευση όπως η έρευνα δράσης και η προσέγγιση της ικανότητας δράσης. Τέλος, θα παρουσιαστούν καλές πρακτικές στο πλαίσιο της κριτικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ενηλίκων αλλά και της κριτικής παιδαγωγικής πράξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά

Κριτική παιδαγωγική, σκοποί, περιεχόμενο, αναλυτικό πρόγραμμα, μέθοδοι διδασκαλίας, ισότιμα υψηλά εκπαιδευτικά αποτελέσματα, κριτική περιβαλλοντική εκπαίδευση, συμμετοχή, δράση.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος, οι μεταπτυχιακές/οί φοιτήτριες/τές αναμένεται να μπορούν να εντρυφούν σε θεωρητικά ζητήματα που αφορούν στην κριτική παιδαγωγική, να αναδεικνύουν την αλληλεπίδραση της εκπαίδευσης με την κοινωνική δικαιοσύνη, να σχεδιάζουν εκπαιδευτικό υλικό προς την κατεύθυνση της ανεμπόδιστης ανάπτυξης όλων των παιδιών, να μελετούν και να αξιολογούν εκπαιδευτικό υλικό στη βάση των προσεγγίσεων του κριτικού γραμματισμού, να σχεδιάζουν, να αναπτύσσουν και να υλοποιούν δραστηριότητες που να στοχεύουν στην καλλιέργεια ισότιμα υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων για όλα τα παιδιά, να αντιλαμβάνονται την αλληλεπίδραση του κοινωνικού, πολιτικού, ιδεολογικού πλαισίου με το εκπαιδευτικό έργο στη θεωρητική βάση της κριτικής παιδαγωγικής. Επίσης, οι μεταπτυχιακές/οί φοιτήτριες/τές αναμένεται να μπορούν να αξιοποιούν τις παιδαγωγικές αρχές και τα εργαλεία της κριτικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για τον σχεδιασμό δράσεων και προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην τυπική εκπαίδευση αλλά και στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Γενικές ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις και λήψη αποφάσεων
- Αυτόνομη και ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα, πολυπολιτισμικότητα, θέματα φύλου
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι εκπαιδευτικού υλικού

- Διαφάνειες
- Βιβλίο
- Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
- Οδηγός Νηπιαγωγού (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ)
- Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Π.Σ.Ν. (2014)
- Οδηγός Εκπαιδευτικού για την περιγραφική αξιολόγηση

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Στη διδασκαλία (πλατφόρμες σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης)
- Στην παρουσίαση εργασιών από μεταπτυχιακές/ούς φοιτήτριες/τές
- Στην επικοινωνία με τις/τους μεταπτυχιακές/ούς φοιτήτριες/τές

Οργάνωση μαθήματος (βλ. και πίνακα εξαμηνιαίου προγραμματισμού στο τέλος)

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	40	1,6		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	60	2,4		✓	
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50	2		✓	
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση μεταπτυχιακών φοιτητριών/τών

Περιγραφή

Διαμορφωτική αξιολόγηση κατά τη διάρκεια των διαλέξεων, συζητήσεων, παρουσιάσεων και τελική αξιολόγηση γραπτών εργασιών των μεταπτυχιακών φοιτητριών/τών.

Μέθοδοι αξιολόγησης μεταπτυχιακών φοιτητριών/τών

- Παρουσίαση εργασιών (Διαμορφωτική)
- Γραπτές εργασίες (Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Freire, P. (1977). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Κέδρος.

Επιπρόσθετη βιβλιογραφία για μελέτη

Γούναρη, Π. & Γρόλλιος, Γ. (2010). *Κριτική Παιδαγωγική. Μια συλλογή κειμένων*. Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουρίδης, Α., Σιάτρας, Α., Πεχτελίδης, Ι., & Χρονάκη, Α. (2021). Μια κριτική διερεύνηση της εντατικοποίησης των προγραμμάτων σπουδών μαθηματικών και φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση. Στο Θ. Θεόδωρος & Χ. Ζάγκος (Επιμ.), *Κοινωνία, πολιτική & εκπαίδευση: Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και εκπαιδευτική πολιτική: ερευνητικές τομές* (σσ. 357-369). Αθήνα: Πεδίο.

Σιάτρας, Α. & Χρηστίδου, Β. (2019). «Δεν νομίζω ότι όλα τα παιδιά μπορούν να τα μάθουν όλα»: Από την εκπαιδευτική παραίτηση στην παιδαγωγική αισιοδοξία για τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση. Στο Π. Παντίδος (Επιμ.), *Ο Ρόλος των Φυσικών Επιστημών στην Προσχολική Εκπαίδευση* (σσ. 36-54). Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.

Σιάτρας, Α. & Χρηστίδου, Β. (2018). Μελλοντικοί νηπιαγωγοί σχεδιάζουν & αναστοχάζονται δραστηριότητες φυσικών επιστημών: Μια μελέτη περίπτωσης για τις λειτουργίες του ανθρώπινου οργανισμού. Στο Σκουμπουρδή, Χ., & Σκουμιός, Μ. (Επιμ.), *Πρακτικά 3^ο Πανελληνίου Συνεδρίου «Εκπαιδευτικό υλικό Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών: διαφορετικές χρήσεις, διασταυρούμενες πορείες μάθησης»* (σσ. 459-468). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Carr, W. & Kemmis, S. (1997). *Για μια κριτική εκπαιδευτική θεωρία. Εκπαίδευση, γνώση και έρευνα δράσης*. Αθήνα: Κώδικας.

Clover, D. E. (2003). Environmental adult education: Critique and creativity in a globalizing world. *New directions for adult and continuing education*, Fall (99), 5-1.

Freire, P. (1977). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Κέδρος.

Κατσαρού, Ε. & Τσάφος, Β. (2003). *Από την έρευνα στη διδασκαλία. Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης*. Αθήνα: Σαββάλας.

Λιαράκου Γ. & Φλογαίτη Ε.(2007). *Από την περιβαλλοντική εκπαίδευση στην εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη. Προβληματισμοί, τάσεις και προτάσεις*. Αθήνα: Νήσος.

Φλογαίτη, Λ., Λιαράκου, Ε., Γαβριλάκης, Κ. (2013). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Ενηλίκων στο πλαίσιο της κοινότητας. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 28, 14-21.

Τσεβρένη, Ι., Δημοπούλου, Μ., Χαρλαμπίτα, Ά. & Κοκκινοπλίτη, Ν (2019). Τα μικρά παιδιά συμμετέχουν, αποφασίζουν και δρουν για τα ζητήματα του περιβάλλοντός

τους: συλλέγοντας εμπειρίες κριτικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης από το ελληνικό σχολείο. *Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Περιοδικό της ΠΕΕΚΠΕ, 18(62).

Τσεβρένη, Ι. (2009). Η ανάγκη για μία περιβαλλοντική εκπαίδευση προσανατολισμένη στη δράση. *Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Περιοδικό της ΠΕΕΚΠΕ, 43, 10-13.

Tsevreni, I. (2011). Towards an environmental education without scientific knowledge: an attempt to create an action model based on children's experiences, emotions and perceptions about their environment. *Environmental Education Research* 17(1), 53–671.

Tsevreni, I. & Bentenidi, K. (2013). Space as a pedagogical tool for disabled children's participation and empowerment. *Education in the North: Space, Place and Pedagogy: Local contexts in a Globalised World* 20, 38-54.

B02. Βασικές θεωρίες Οικολογίας και η προβληματική της Ανθρώπινης Οικολογίας

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υπόβαθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 2ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Διδάσκουσες/ων:

Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ,

Γεώργιος Μαλανδράκης, Επίκουρος Καθηγητής, ΠΤΔΕ-ΑΠΘ

Βασιλεία Χρηστίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ- ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο Μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων για οικολογικές/περιβαλλοντικές έννοιες και φαινόμενα που σχετίζονται με τη σύσταση και λειτουργία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η κατανόηση του αλληλένδετου μεταξύ της λειτουργίας των φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων και των συναφών περιβαλλοντικών προβλημάτων για τη μελέτη τους στην προοπτική της αιφορίας και της αιφόρου ανάπτυξης. Ειδικότερα αναπτύσσονται τα εξής:

-Ανάλυση βασικών εννοιών από τις περιβαλλοντικές επιστήμες: οικοσύστημα, δομή οργάνωση και λειτουργία οικοσυστημάτων (φέρουσα ικανότητα, πολυπλοκότητα, όρια αντοχής, οικολογικό αποτύπωμα, βιοποικιλότητα, ανάπτυξη και εξέλιξη, μηχανισμοί ελέγχου, ροή ενέργειας και ροή της ύλης -βιογεωχημικοί κύκλοι, σχέσεις στο εσωτερικό ενός οικοσυστήματος, μηχανισμοί ελέγχου).

-Ανάπτυξη σημαντικότερων σύγχρονων περιβαλλοντικών προβλημάτων ως αποτέλεσμα των ανθρώπινων παρεμβάσεων, επιλογών, πολιτικών και συγκρούσεων σχετικά με το περιβάλλον και της αλληλεπίδρασης τους με αυτό. Εμβάθυνση στις αιτίες δημιουργίας των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των επιπτώσεων τους στο φυσικό και ανθρωπογενές – κριτική ανάλυση στην προοπτική της αιφορίας και της αιφόρου ανάπτυξης των περιβαλλοντικών προβλημάτων:

- Η ατμοσφαιρική ρύπανση
- Η κλιματική αλλαγή
- Η μείωση του στρώματος του όζοντος
- Το ενισχυμένο φαινόμενο του θερμοκηπίου
- Η όξινη βροχή
- Η υποβάθμιση των υδάτινων οικοσυστημάτων
- Η μείωση της βιοποικιλότητας
- Η ενέργεια – ενεργειακό ζήτημα – ανανεώσιμες μορφές ενέργειας
- Η διαχείριση αποβλήτων
- Ο υπερπληθυσμός
- Η επάρκεια τροφής και η αγροτική παραγωγή
- Χρήσεις γης και περιβαλλοντική ποιότητα
- Αστικός χώρος και περιβαλλοντικά προβλήματα
- Ποιότητα περιβάλλοντος και υγεία

- Διερεύνηση και κατανόηση των αντιλήψεων μαθητών, εκπαιδευτικών και πολιτών για τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η σημασία της μελέτης των αντιλήψεων των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση (μαθητών και εκπαιδευτικών) και του ευρύτερου κοινού για τα περιβαλλοντικά ζητήματα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία.

Λέξεις Κλειδιά: περιβαλλοντικές επιστήμες, περιβαλλοντικές έννοιες, οικολογία, αντιλήψεις, περιβαλλοντικά προβλήματα

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση να:

- Κατανοούν τη δομή και λειτουργία του φυσικού περιβάλλοντος και τις σχέσεις αλληλεπίδρασης των στοιχείων που το συνιστούν.
- Κατανοούν το αλληλένδετο μεταξύ της λειτουργίας των φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων. Μελετούν κριτικά και ολιστικά τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα αναλύοντας την περιβαλλοντική / οικολογική / κοινωνική / ιδεολογική / πολιτική και πολιτισμική διάσταση τους στην προοπτική της αειφορίας και της αειφόρου ανάπτυξης.
- Συσχετίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και διαχειριστικές επιλογές σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό
- Video/ντοκιμαντέρ

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους/τις φοιτητές/τριες

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας ώρες	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	30	1,2		✓	
Εργαστηριακή Άσκηση	20	0,8		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	35	1,4	✓		
Φροντιστήριο	15	0,6		✓	
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50	2	✓		
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Συμμετοχή σε βιωματικά εργαστήρια –αξιολόγηση παραγόμενου υλικού
Τελική ατομική ή ομαδική γραπτή εργασία

Βιβλιογραφία

- Γεωργόπουλος, Α., Νικολάου, Κ., Δημητρίου, Α., Γαβριλάκης, Κ., Μπλιώνης Γ. (2014). *Γη ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Goleman, D. (2015). Οικολογική νοημοσύνη. Αθήνα: Πεδίο.
- Tyler, M. & Scott, S. (2018). Περιβαλλοντική Επιστήμη. Θεσσαλονίκη: ΤΖΙΟΛΑ
- Wright R.T., Boorse D.F. (2013). *Περιβαλλοντική Επιστήμη: προς ένα βιώσιμο μέλλον*. Αθήνα: Παρισιάνου

Προτεινόμενοι ιστότοποι περιβαλλοντικού περιεχομένου

<http://eleetpea.aegean.gr> Ελληνική Επιστημονική Εταιρεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την Αειφορία (ΕΛ.Ε.ΕΤ.Π.Ε.Α)

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/enveducation/user> επιστημονικό περιοδικό *‘Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία’*, έκδοση της Ελληνικής Επιστημονικής Εταιρείας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την Αειφορία (ΕΛ.Ε.ΕΤ.Π.Ε.Α.)

<http://www.naaee.org> Αμερικανικός οργανισμός για την περιβαλλοντική εκπαίδευση

<http://www.epa.gov> Αμερικάνικη Υπηρεσία Περιβάλλοντος

<http://www.eea.eu.int> European Environmental Agency

<http://www.medies.net> (Mediterranean Education Initiative for Environment & Sustainability)

<http://www.unesco.org>

<http://en.unesco.org/themes/science-sustainable-future>

<http://www.who.org> World Health Organization (WHO)

<https://www.statistics.gr/el/sdg1#tab-UNindicators> ΕΛΣΤΑΤ - Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης Ελλάδα

<http://www.ypeka.gr/> Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

B03. Περιβαλλοντική φιλοσοφία, περιβαλλοντική ηθική και εκπαίδευση αξιών

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 2ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 6

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Υπεύθυνος μαθήματος: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Διδάσκουσες/ων:

Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

Αλέξανδρος Θεοδωρίδης Αναπληρωτής Καθηγητής, ΤΕΕΠΗ, ΔΠΘ

Έλενα Θεοδοροπούλου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο Μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι να έρθουν, κατ' αρχάς, οι φοιτητές σε επαφή με τα θεμελιώδη φιλοσοφικά ερωτήματα της φύσεως, του ανθρώπου και του κόσμου, προκειμένου να είναι σε θέση να κατανοούν πώς συγκροτείται φαντασιακά ο εκάστοτε κοινωνικός κόσμος και ποια είναι η θέση του ανθρώπου σε αυτόν. Η συζήτηση της διάκρισης φύσει/νόμω, η οποία εκφράζει την ανθρώπινη δημιουργία, θα επιτρέψει στους φοιτητές να κατανοήσουν την ανθρωπολογική συνθήκη της πολιτικής και ηθικής δραστηριότητας και της εν γένει νοηματοδότησής τους. Η μετάβαση από τη φιλοσοφία του περιβάλλοντος στην ηθική και, συγκεκριμένα, στην προβληματική της ηθικής συνείδησης και της ηθικής πράξης θα ανοίξει τον δρόμο της ηθικής διερεύνησης περιβαλλοντικών θεμάτων, αλλά και της εξέτασης των τρόπων συνάρθρωσης του ηθικού και του αξιακού επιπέδου. Τέλος, η ηθική προβληματοποίηση και η ενεργοποίηση του παραδείγματος του ηθικού διλήμματος θα καταστήσει τους φοιτητές ικανούς να αξιοποιούν θεμελιώδεις έννοιες της περιβαλλοντικής ηθικής σε αντίστοιχες προβληματικές καταστάσεις, αλλά και να πραγματοποιούν την κίνηση από τη φιλοσοφία στην εκπαίδευση αξιών.

Περιεχόμενο/ Θεματικές ενότητες:

A. Φιλοσοφία του περιβάλλοντος

- Οι θεμελιώδεις έννοιες: κόσμος, φύση, άνθρωπος, γνώση
- Το ερώτημα της φύσεως
- Το ερώτημα του ανθρώπου
- Κόσμος, φύση, άνθρωπος: Από την ελληνική αρχαιότητα στους μέσους χρόνους και από εκεί στη νεότερη και σύγχρονη εποχή
- Η φαντασιακή συγκρότηση της κοινωνίας
- Η διάκριση φύσει/νόμω
- Το κυρίαρχο υποκείμενο της Νεωτερικότητας
- Από τη φιλοσοφία στην ηθική

B. Ηθική - Ηθικές θεωρίες

- Η διερεύνηση του ηθικού προβλήματος
- Η ηθική συνείδηση και τα χαρακτηριστικά της
- Η καταγωγή της ηθικής συνείδησης
- Τα κριτήρια της ηθικής πράξεως
- Το αντικείμενο της ηθικής πράξεως
- Το πρόβλημα της ελευθερίας της βουλήσεως

Γ. Περιβαλλοντική ηθική

1. - Θεωρίες της περιβαλλοντικής ηθικής
  - Ανθρωποκεντρισμός - Οικοκεντρισμός
  - Οι θεωρίες της ηθικής τη γης (Aldo Leopold) και της βαθιάς οικολογίας (Arne Naess)
  - Η ηθική στάση του ανθρώπου απέναντι στα ζώα
  - Κοινωνική - πολιτική οικολογία και περιβαλλοντική ηθική
  - Η διαλογική ηθική της ευθύνης
  - Τα περιβαλλοντικά προβλήματα και η δημιουργία συνθηκών που συμβάλλουν στην υιοθέτηση πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον
2. - Το ζήτημα των αξιών στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής ηθικής
  - Ηθική προβληματοποίηση και ηθικό δίλημμα
  - Από τη φιλοσοφία στην εκπαίδευση αξιών

Δ. Ιστορική γεωγραφία και πολιτική οικολογία

1. - Ιστορική Γεωγραφία, μελέτη της κληρονομιάς ΩΣ εφαρμοσμένη Ιστορική Γεωγραφία.

- Η προσέγγιση της εφαρμοσμένης ιστορικής γεωγραφίας ΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: δημιουργία μιας εθνικής συλλογικής μνήμης, τη δημιουργία συμβολικών τοπίων και την αναπαράσταση του παρελθόντος.
- 2. - Οικολογική κρίση, ανισότητα της κατανομής των πόρων μεταξύ πλουσίων και φτωχών χωρών
- Αποδιοργάνωση των κοινωνικών θεσμών, των σχέσεων εργασίας, των οικονομικών, πολιτικών, πολιτιστικών σχέσεων.

Λέξεις-κλειδιά

φιλοσοφία του περιβάλλοντος, περιβαλλοντική ηθική θεωρία και πράξη, ηθική προβληματοποίηση, ηθικό δίλημμα, αξίες, εκπαίδευση, δημόσια ιστορία, πολιτική οικολογία

Μαθησιακά αποτελέσματα

Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση:

να κατανοούν τις θεμελιώδεις έννοιες: κόσμος, φύση, άνθρωπος, γνώση, να αναγνωρίζουν τη θεμελιώδη διάκριση φύσει/νόμω, να κατανοούν πώς συγκροτείται φαντασιακά η κοινωνία και εντός των δυτικών κοινωνικών το κυρίαρχο υποκείμενο της Νεωτερικότητας, να κατανοούν την προβληματική περί ηθικής συνείδησης και πράξης, να γνωρίζουν τις θεωρίες της περιβαλλοντικής ηθικής και το περιεχόμενο της διάκρισης ανθρωποκεντρισμός-οικοκεντρισμός, να γνωρίζουν την προβληματική της κοινωνικής και πολιτικής οικολογίας, να κατανοούν πώς καθίσταται δυνατή η ηθική προβληματοποίηση, όπως και τους όρους σύμφωνα με τους οποίους τίθεται το ηθικό δίλημμα και να γνωρίζουν τη συζήτηση περί αξιών στον χώρο της εκπαίδευσης.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην επικοινωνία με τους φοιτητές

Περιγραφή

Προβολή powerpoint κατά τη διδασκαλία - Ανταλλαγή e-mail με τους φοιτητές, τηλεδιασκέψεις

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	40	1,6		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	60	2,4	✓		
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50	2	✓		
Σύνολο	150	6			

Αξιολόγηση φοιτητών/τριών

Μέθοδοι Αξιολόγησης φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Beckman, T. (2000). *Martin Heidegger and Environmental Ethics*. Claremont: Harvey Mudd College.

Bookchin, M. (1996). *The philosophy of social ecology. Essays on dialectical naturalism*. Montreal: Black Rose Books.

Γεωργόπουλος, Α, *Περιβαλλοντική Ηθική*, Gutenberg, Αθήνα, 2002.

Callicott, J. B. & Palmer, C. (eds). (2005). *Critical Concepts on the Environment*. London and New York: Routledge.

Eckersley, R. (1993). *Environmentalism and political theory. Towards an ecocentric approach*. London: UCL Press.

Θεοδωρίδης, Α. (2016). Τα φαντάσματα της παντοδυναμίας, η απουσία του ήθους της θνητότητας και η απαίτηση της συνάντησης του περιβαλλοντικού κινήματος με το δημοκρατικό κίνημα, *Signum. Ετήσια Επιθεώρηση για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες*, 2-3, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα, σ. 151-172.

Θεοδωροπούλου, Έλενα, Καΐλα, Μαρία, Μπονέτ, Μάικλ. (Επιμ.), *Περιβαλλοντική Ηθική: Από την έρευνα και τη θεωρία στην εφαρμογή*, Διάδραση, Αθήνα, 2011.

Θεοδωροπούλου, Έ., 2009. «Στο εργαστήριο της περιβαλλοντικής ηθικής: η φιλοσοφία, οι αξίες, η έννοια της φροντίδας». Στο Θεοδωροπούλου, Ε., Καΐλα, Μ., Bonnett, M., Larrère, C., (Επιμ.) *Περιβαλλοντική Ηθική: από την έρευνα και τη θεωρία στην εφαρμογή*, Αθήνα: Ατραπός, σσ. 183-216.

Καραγεωργάκης, Στ., *Περιβαλλοντική φιλοσοφία και περιβαλλοντική εκπαίδευση*, Συλλογή Άρθρων, Ευτοπία, Αθήνα, 2016.

Καστοριάδης, Κ. *Από την οικολογία στην αυτονομία*. [με τον Daniel Cohn-Bendit], (μτφρ. Άλ. Σταύρου). Αθήνα, Ράππας, 1992.

Λαμπρέλης, Δ., *Άνθρωπος και φύση. Η τριπλή προοπτική*. Αθήνα, Παπαζήσης, 2019.

Ορφανίδης, Δ., Βαμβακίδου, Ι., Βασιλειάδης, Γ. (2021). *Δημόσια υπαίθρια γλυπτική και πολιτικά ιδεολογήματα στη Θεσσαλονίκη (1967-1974)*. Στο Λ. Γυιόκα & Π. Μπίκας (Επιμ.) *Οι τέχνες στη Δικτατορία. Εικαστική και Αρχιτεκτονική παραγωγή στην Ελλάδα κατά την Επταετία 1967-1974* (σ. 127-141). Αθήνα: ΕΕΙΤ. ISBN: 978-618-85298-1-6- <https://eeit.org/e-books/>

Vamvakidou, I., Fotopoulos, N., Solaki, A., Vasileiadis, G. (2019). Branding the Lakes Society for the protection (NGO) of Prespa. In E. Zantides (Eds.) *Semiotics and Visual Communication III: Cultures of Branding* Edited (p. 216-228). Cambridge scholars publishing. ISBN: 1-5275-3973-3 ISBN13: 978-1-5275-3973-0-
<https://www.cambridgescholars.com/semiotics-and-visual-communication-iii>

B04. Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι ανάλυσης ερευνητικών δεδομένων

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 1^ο

Εξάμηνο σπουδών: 2ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 12

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Διδάσκοντες:

Αργύρης Κυρίδης, Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Γεώργιος Μαλανδράκης, ΠΤΔΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες:

- Να μπορούν να διαβάζουν, να κατανοούν και να αποκωδικοποιούν σε επιστημονικά κείμενα την ερευνητική μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε.
- Να κατανοούν βασικές αρχές της μεθοδολογίας έρευνας στις επιστήμες της Αγωγής (π.χ. αξιοπιστία, εγκυρότητα, πειραματική μέθοδος κτλ).
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση τεχνολογικών εργαλείων και λογισμικών (π.χ. SPSS, Atlas.ti) για την συλλογή και ανάλυση δεδομένων.
- Να μπορούν να οργανώνουν και να πραγματοποιούν μικρής κλίμακας έρευνα
- Να συλλέγουν και να αναλύουν τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά δεδομένα και να εξάγουν χρήσιμα συμπεράσματα από τη διαδικασία αυτή.
- Να συγγράφουν μικρά κείμενα βιβλιογραφικής επισκόπησης και αποτελεσμάτων έρευνας

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Συνεργασία στην οργάνωση και πραγματοποίηση της έρευνας

Περιεχόμενα Μαθήματος

- Σκοπός και μεθοδολογία της έρευνας – Σύνδεση με τη βιβλιογραφία

- Βασικές έννοιες και αρχές μεθοδολογίας έρευνας (αξιοπιστία, εγκυρότητα, πειραματική μέθοδος, κλίμακες μέτρησης κτλ)
- Εργαλεία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων (SPSS, Atlas.ti, Excel κτλ)
- Ποσοτικό παράδειγμα έρευνας [π.χ. πειραματική και ημι-πειραματική μέθοδος, κλίμακες/scales, βασικές στατιστικές μέθοδοι ανάλυσης (περιγραφική στατιστική, στατιστική σημαντικότητα, παραμετρικά και μη παραμετρικά εργαλεία, t-test, chi-square, παραγοντική ανάλυση)]
- Ποιοτικό παράδειγμα έρευνας (π.χ. φαινομενογραφία, ανάλυση ιχνογραφημάτων)
- Συνδυασμός μεθόδων έρευνας

Λέξεις Κλειδιά

Ποσοτικές μέθοδοι, ποιοτικές μέθοδοι, συλλογή και ανάλυση δεδομένων, εξαγωγή συμπερασμάτων

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό
- Εμπειρικά ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα

45

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην επικοινωνία με τους φοιτητές
- Χρήση Τ.Π.Ε. στις εργασίες και πρακτικές εφαρμογές του μαθήματος

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	29	1,6	✓	✓	
Εργαστηριακή άσκηση	16	0,6	✓	✓	
Μελέτη, ανάλυση και παρουσίαση άρθρων από περιοδικά και συνέδρια	75	3	✓	✓	
Εκπόνηση μελέτης (project)	70	2,8	✓	✓	
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	100	4	✓	✓	
Σύνολο	300	12			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριων

Περιγραφή

Η αξιολόγηση των φοιτητών/τριών γίνεται μέσα από τη συμμετοχή στο μάθημα, τις ατομικές και ομαδικές εργασίες, και τα παραδοτέα του μαθήματος.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριων

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική)
- Δημόσια Παρουσίαση (Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.

Creswell, W.J. (2011). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. Μετ. Κουβαράκου, Ν., Επιμ. Χ. Τζορμπατζούδης. Αθήνα: ΙΩΝ. Bell, j. (1999). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*. Gutenberg

Anderson G. (1990). *Fundamentals of Educational Research*. Bristol: Falmer Press.

Bailey K. (1978). *Methods of Social Research*. London: Collier - McMillan.

Bardin L. (1977). *L' analyse de contenu*. Paris: PUF.

Belson W.A. (1986). *Validity in Survey research*. Aldershot: Gower.

Berelson B. (1971). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., & Morrison Keith (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Curley K. (1990). Content Analysis. In: Asher E. *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Edinburgh: Pergamon Press.

Geoffrey E. Mills, Gay, L.R., Peter Airasian (2017). *Ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι - Ανάλυση και εφαρμογές*. Αθήνα: Προπομπός.

Γ01. Βιολογία και περιβάλλον

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 2^ο

Εξάμηνο σπουδών: 3ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 8

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Υπεύθυνος μαθήματος: Διονύσης Γιουλάτος, Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας – ΑΠΘ

Διδάσκοντες:

- Θεόδωρος Αμπατζόπουλος, Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας
- Ελένη Βουλτσιάδου, Καθηγήτρια, Τμήμα Βιολογίας
- Διονύσιος Γιουλάτος, Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας
- Ηλίας Καππάς, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας
- Νικόλαος Κρίγκας, Ερευνητής ΕΛΓΟ Δήμητρα
- Αντώνιος Μαζάρης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας
- Μαρία Τσιαφούλη, ΕΔΙΠ, Τμήμα Βιολογίας
- Ιωάννης Τσιριπίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας
- Αλεξάνδρα Στάικου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Βιολογίας
- Έφη Χανλίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Βιολογίας

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο Μαθήματος

Ζωή, αυτο-οργάνωση και προσαρμογή, φυσική επιλογή και εξέλιξη, Δαρβινική θεωρία. Μοριακή Βιολογία, μοριακοί μηχανισμοί αντιγραφής μεταγραφής και έκφρασης του γενετικού υλικού. Προσαρμογές στο χερσαίο και το υδάτινο περιβάλλον. Ταξινόμηση φυτών και χλωρίδα της Ελλάδας. Στρατηγικές επιβίωσης φυτών. Αρωματικά φυτά, αιθέρια έλαια. Βιολογία οργανισμών της Θάλασσας. Σπονδυλωτά της Ελλάδας. Βιολογία πρωτευόντων, Συμπεριφορά και εξέλιξη του ανθρώπου. Βιοποικιλότητα. Διατήρηση της βιοποικιλότητας και περιοχές προστασίας. Οικοσυστημικές υπηρεσίες. Περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Γενικές Ικανότητες

- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

- Αυτόνομη εργασία
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Αξιολόγηση των Φοιτητών

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Διαλέξεις	70			✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	40		✓		
Εκπόνηση μελέτης (project)	90		✓		
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50		✓		
Σύνολο	175	7			

Αξιολόγηση Φοιτητών/ριών

Περιγραφή

Οι φοιτητές αξιολογούνται με βάση την εργασία που εκπονούν.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)
- Δημόσια Παρουσίαση (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)

Γ02. Πρακτική Άσκηση

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 2^ο

Εξάμηνο σπουδών: 3ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 15

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Υπεύθυνη μαθήματος: Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Διδάσκοντες:

Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Γιώργος Μαλανδράκης, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο Μαθήματος

Η Πρακτική Άσκηση διεξάγεται σε έξι (6) εβδομάδες. Κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης οι φοιτήτριες/ες του ΔΜΠΣ, θα εφαρμόσουν τα εξής:

Α΄ Φάση (διάρκεια 2 εβδομάδες):

1) Συνεργασία με συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς της επιλογής τους που ασχολούνται επαγγελματικά με την ΠΕ, όπως συμβούλους αιεφορίας του νομού Θεσσαλονίκης ή άλλων νομών, εργαζόμενους σε κέντρα ΠΕ ή ακόμη και εργαζόμενους σε φορείς που ένα μέρος της δραστηριότητάς τους είναι η ευαισθητοποίηση του κόσμου για τα περιβαλλοντικά προβλήματα και θέματα. Σε μια πρώτη φάση θα παρακολουθούν τον τρόπο που οι παραπάνω εκπαιδευτικοί/εκπαιδευτές διαχειρίζονται τις ομάδες παιδιών (αλλά και ενηλίκων) με τα οποία έρχονται σε επαφή, ενώ σε ένα δεύτερο χρόνο θα βοηθούν στο έργο τους.

2) Καταγραφή δράσεων και εκπαιδευτικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων των κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (ΚΠΕ) στην Ελλάδα και αφορούν:

- τα χαρακτηριστικά των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (ΠΠΕ) που υλοποιούνται (θεματολογία, βαθμίδες εκπαίδευσης στις οποίες

απευθύνονται, τις μεθόδους που αξιοποιούν στην υλοποίησή των ΠΠΕ, τη χρονική διάρκεια των ΠΠΕ) στα ΚΠΕ,

- Το εκπαιδευτικό υλικό που έχει παραχθεί από το ΚΠΕ μελέτης και τα χαρακτηριστικά του [θεματολογία, τη μορφή του και το είδος, τον σκοπό και τους στόχους, τις μεθόδους που εφαρμόζονται για την ανάπτυξη του, τις ηλικιακές ομάδες στις οποίες απευθύνεται] και
- την επιμορφωτική δράση των ΚΠΕ (σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και τα χαρακτηριστικά τους)

Β΄ Φάση (Διάρκεια 4 εβδομάδες):

1) Σχεδιασμός σχεδίου εργασίας (project) για την υλοποίησή του στην τυπική ή μη τυπική εκπαίδευση: οι φοιτητές/τριες αποτυπώνουν τη διαδικασία σχεδιασμού εκπαιδευτικής παρέμβασης σε μορφή project. Ειδικότερα περιγράφουν την εκπαιδευτική παρέμβαση «επί χάρτου» περιλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, την ομάδα στόχο στην οποία θα απευθύνεται, το χώρο όπου θα εφαρμοστεί η παρέμβαση, το φορέα με τον οποίον ενδεχόμενα να συνεργαστούν, τη μεθοδολογία που θα εφαρμόσουν για την υλοποίησή της. Επιπλέον οι ίδιοι αξιολογούν την αποτελεσματικότητά της για την εφαρμογή της στην πράξη (αρχική αξιολόγηση) και εκτιμούνται τις εμπειρίες, οι ατομικές δεξιότητες και γνώσεις που είναι δυνατόν να αποκτηθούν από την ομάδα στόχο από τη συμμετοχή τους στην παρέμβαση αυτή. Στην κατεύθυνση αυτή, για την εκπαίδευση των φοιτητών/-τριών υλοποιούνται σεμινάρια και βιωματικά εργαστήρια που αφορούν:

- Μελέτη εφαρμογών και παραδειγμάτων καλής πρακτικής για την εκπαίδευση για την αειφορία, από τον ελλαδικό και τον διεθνή χώρο (σχεδιασμός περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων, οργάνωση σχεδίου μαθήματος και σύνδεσή τους με τα εξωτερικά περιβάλλοντα).
- Εφαρμογή των διδακτικών αρχών και των παιδαγωγικών μεθόδων για την ανάπτυξη περιβαλλοντικών θεμάτων μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα.
- Αρχές του παιδαγωγικού και περιβαλλοντικού πλαισίου της ΕΠΑ ως εργαλείων αξιολόγησης των εκπαιδευτικών εφαρμογών της.
- Εφαρμογές στο σχολείο (δραστηριότητες για το περιβάλλον, προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης) και τα εργαλεία αξιολόγησής τους.
- Το εκπαιδευτικό υλικό για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στο πλαίσιο της τυπικής (εγχειρίδια) και μη τυπικής εκπαίδευσης (υλικό φορέων ή οργανισμών) και τα κριτήρια αξιολόγησης τους.

Βιωματικά εργαστήρια:

- Βιωματική άσκηση των φοιτητών στην αξιολόγηση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και εκπαιδευτικού υλικού στην περιβαλλοντική εκπαίδευση μέσα από την ανάπτυξη σχετικών εργαλείων.
- Βιωματική άσκηση των φοιτητών - Σχεδιασμός ανάπτυξη και εφαρμογή δράσεων για το περιβάλλον και την αειφορία στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση.
- Σχεδιασμός ανάπτυξη και εφαρμογή εκπαιδευτικού υλικού για το περιβάλλον και την αειφορία στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση.

2) Εφαρμογή της παρέμβασης που σχεδιάζεται στο στάδιο 2 σε σχολεία, μουσεία ή άλλους χώρους.

Λέξεις Κλειδιά

Θεωρίες Μάθησης, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Διδασκαλία και μάθηση, σχεδιασμός παρέμβασης, υλοποίηση παρέμβασης

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση της πρακτικής τους άσκησης οι φοιτήτριες/ες του ΔΜΠΣ :

- Θα έχουν μια βιωματική και ολοκληρωμένη άποψη για το πως η θεωρία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/Εκπαίδευσης για την αειφορία (ΠΕ/ΕΠΑ) φτάνει και επηρεάζει τους υπευθύνους ΠΕ/ΕΠΑ, τους εκπαιδευτικούς των Κέντρων ΠΕ και τους υπευθύνους φορέων που ασχολούνται με την ΠΕ/ΕΠΑ.
- Θα έχουν κατανοήσει σε όλο το μέγεθός τους τα καθήκοντα των επαγγελματιών ανθρώπων-που ασχολούνται με την ΠΕ/ΕΠΑ στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση.
- Θα είναι σε θέση να σχεδιάζουν εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την αειφορία και το περιβάλλον και να τις εφαρμόζουν στην τυπική ή μη τυπική εκπαίδευση

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Προαγωγή ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Αξιολόγηση των Φοιτητών

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Περιγραφή

Συγγραφή τελικής αναφοράς οι φοιτητές και οι φοιτήτριες μετά την ολοκλήρωση της Πρακτικής Άσκησης παραδίδουν στον υπεύθυνο επιβλέποντα Καθηγητή, ειδικά σχεδιασμένο «ΕΝΤΥΠΟ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ- Έκθεση Πεπραγμένων», όπου αποτυπώνονται όλες οι ενέργειες και οι εργασίες που πραγματοποίησαν σε εβδομαδιαία βάση, το οποίο και αξιολογείται).

Γ03. Εμφύχωση ομάδων βιωματικής εκπαίδευσης

Τύπος μαθήματος: Υποχρεωτικό/ υποβάθρου

Έτος σπουδών: 2^ο

Εξάμηνο σπουδών: 3ο

Πιστωτικές μονάδες (ECTS): 7

Τρόπος Παράδοσης: Πρόσωπο με πρόσωπο

Γλώσσα Διδασκαλίας: Ελληνικά (Διδασκαλία, Εξέταση)

Διδάσκων: Αλέξανδρος Γεωργόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ

Περιγραφή Μαθήματος

Περιεχόμενο Μαθήματος

Εργασία σε μικρές ομάδες για την επισήμανση ενός περιβαλλοντικού ζητήματος, την επεξεργασία των δεδομένων που σχετίζονται με αυτό και την παρουσίασή του με βιωματικό τρόπο από κάθε μικρή ομάδα στην ολομέλεια. Ανάλυση των όρων της εμφύχωσης κάθε μικρής ομάδας προς την ολομέλεια, αναστοχασμός πάνω σε δεύτερες σκέψεις και συναισθήματα, περιγραφή της δυναμικής της ομάδας, κριτική προς τους/τις εμπυχωτές/τριες, επισήμανση στοιχείων ενδυνάμωσης των μελών της ομάδας. Αξιολόγηση της πορείας της ομάδας, καταγραφή σε εργασίες των σημείων, στοιχείων, γεγονότων, εμπειριών και αναμνήσεων που δείχνουν την επιρροή των τεχνικών, της μεθοδολογίας και της γενικότερης φιλοσοφίας της βιωματικής μάθησης και εκπαίδευσης στην καθημερινή, προσωπική και επαγγελματική ζωή των φοιτητών/τριών.

Λέξεις Κλειδιά

περιβαλλοντική εκπαίδευση, βιωματική εκπαίδευση, ενσυναίσθηση, αειφορική ανάπτυξη

Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Να μπορούν να δημιουργήσουν βιώματα σε άλλα άτομα που να σχετίζονται με την περιβαλλοντική προβληματική. - Να εφαρμόσουν τα εργαλεία της βιωματικής μάθησης με τα οποία ήρθαν σε επαφή κατά το προηγούμενο εξάμηνο. - Να ξεκαθαρίσουν τους όρους της προσωπικής τους σχέσης με το περιβάλλον, και να την συγκροτήσουν συνεκτικότερα. - Να υλοποιήσουν μία τουλάχιστον εμφύχωση ομάδας βοηθώντας την να επεξεργαστεί ένα περιβαλλοντικό θέμα.

Γενικές Ικανότητες

- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Αυτόνομη εργασία
- Ομαδική εργασία
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα
- Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Τύποι Εκπαιδευτικού Υλικού

- Σημειώσεις
- Διαφάνειες
- Πολυμεσικό υλικό

Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)

- Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία
- Χρήση Τ.Π.Ε. στην Επικοινωνία με τους φοιτητές

Οργάνωση Μαθήματος

Δραστηριότητες	Φόρτος Εργασίας	ECTS	Ατομικά	Ομαδικά	Erasmus
Εργαστηριακή Άσκηση	50	2		✓	
Μελέτη και ανάλυση βιβλίων και άρθρων	50	2	✓		
Εκπαιδευτικές επισκέψεις και παρακολούθηση συνεδρίων / σεμιναρίων / εκδηλώσεων	25	1		✓	
Εκπόνηση μελέτης (project)	25	1		✓	
Συγγραφή εργασίας / εργασιών	50	2	✓		
Σύνολο	200	8			

Αξιολόγηση Φοιτητών/τριών

Περιγραφή

Εκπόνηση αυτοαξιολογικής εργασίας στο τέλος του εξαμήνου. Η εργασία περιέχει ανάλυση των σκέψεων και των συναισθημάτων που δημιουργήθηκαν στις/στους φοιτήτριες/τές. Επίσης, ζητείται περιγραφή της δυναμικής της ομάδας, καθώς και κριτική προς τους εμπυχωτές. Τέλος, ζητείται να γραφούν σκέψεις πάνω στη σχέση της εμπειρίας του εξαμήνου με το ρόλο τους ως περιβαλλοντικών εκπαιδευτών. Όλα τα προηγούμενα ζητείται να συσχετιστούν με την προτεινόμενη βιβλιογραφία. Οι φοιτήτριες/τές αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις αρχές και τη φιλοσοφία της βιωματικής εκπαίδευσης.

Μέθοδοι Αξιολόγησης Φοιτητών/τριών

- Γραπτή Εργασία (Διαμορφωτική, Συμπερασματική)

Βιβλιογραφία

Πουρκός, Μ (1997) Ο ρόλος του πλαισίου στην ανθρώπινη επικοινωνία, την εκπαίδευση και την κοινωνικο-ηθική μάθηση, Gutenberg, Αθήνα

Rogers, C (2006) Το γίνεσθαι του προσώπου, Ερευνητές, Αθήνα

Rogers, C (2006) Ένας τρόπος να υπάρχουμε, Ερευνητές, Αθήνα

Επιπρόσθετη βιβλιογραφία για μελέτη

Qualters, K. M. (ed. 2010) Experiential Education: Making the Most of Learning Outside the Classroom, Wiley Periodicals Inc., San Francisco

Roberts, J., W. (2016) Experiential education in the College Context, Routledge, New York

Δ01. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία (ΜΔΕ) είναι πρωτότυπη επιστημονική εργασία, η οποία αποτυπώνει, εν κατακλείδι, τα συμπεράσματα/αποτελέσματα μιας θεωρητικής ή εμπειρικής έρευνας, συναφούς με τον προσανατολισμό του Δ.Π.Μ.Σ.

Το θέμα της (ΜΔΕ) πρέπει να εντάσσεται στη γνωστική περιοχή των θεματικών πεδίων του Δ.Π.Μ.Σ. και εκπονείται υπό την επίβλεψη μέλους ΔΕΠ που διδάσκει στο Δ.Π.Μ.Σ., με δυνατότητα συνεπίβλεψης.

Ακαδημαϊκό Προσωπικό

Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα	E-mail	Βιογραφικό
Θεόδωρος Αμπατζόπουλος	Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας	abatzip@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/abatzip
Ιφιγένεια Βαμαβκίδου	Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	ibambak@nured.auth.gr	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/userprofile/1198
Ελένη Βουλτσιάδου	Καθηγήτρια Τμήμα Βιολογίας	elvoults@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/elvoults
Αλέξανδρος Γεωργόπουλος	Ομότιμος Καθηγητής ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	ageorgop@nured.auth.gr	
Διονύσιος Γιουλάτος	Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας	dyoul@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/dyoul
Αναστασία Δημητρίου	Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	anadim@nured.auth.gr	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/userprofile/987
Αλέξανδρος Θεοδωρίδης	Αναπληρωτής Καθηγητής ΤΕΕΠΗ-ΔΠΘ	atheodor@psed.duth.gr	https://www.psed.duth.gr/faculty/alexandros-theodoridis-2/
Έλενα Θεοδωροπούλου	Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕΣ, Παν. Αιγαίου	theod@rhodes.aegean.gr	https://practphilab.aegean.gr/eltheod-gr/
Ηλίας Καππάς	Επίκουρος Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας	ikappas@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/ikappas
Νικόλαος Κρίγκας	Ερευνητής ΕΛΓΟ Δήμητρα	nkrigas@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/user/2306/pubs
Αργύρης Κυρίδης	Καθηγητής ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	akiridis@nured.auth.gr	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/userprofile/39
Αντώνης Λενακάκης	Αναπληρωτής Καθηγητής, ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	alenakakis@gmail.com	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/userprofile/89
Αντώνιος Μαζάρης	Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας	amazaris@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/el/cv/amazaris
Αντώνιος Μαζάρης	Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας	amazaris@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/el/cv/amazaris

Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα	E-mail	Βιογραφικό
Γεώργιος Μαλανδράκης	Επίκουρος Καθηγητής ΠΤΔΕ-ΑΠΘ	gmandrakis@eled.auth.gr	https://www.eled.auth.gr/about/personnel/malandrakis/
Μαρία Μπιρμπίλη	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	mmpirmpi@nured.auth.gr	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/userprofile/82
Κώστας Νικολάου	Δρ Χημικός - Περιβαλλοντολόγος Καθηγητής-Σύμβουλος ΕΑΠ	nikolaou56@gmail.com	https://www.researchgate.net/profile/Kostas-Nikolaou-2
Μαρία Τσιαφούλη	ΕΔΙΠ Τμήμα Βιολογίας	tsiafoul@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/tsiafoul
Ιωάννης Τσιριπίδης	Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας	tsiripid@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/tsiripid
Αναστάσιος Σιάτρας	Επίκουρος Καθηγητής ΠΤΠΕ, Παν. Θεσσαλίας	asiatras@uth.gr	http://www.ece.uth.gr/main/el/content/4111-siatras-anastasios
Αλεξάνδρα Στάικου	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήμα Βιολογίας	astaikou@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/astaikou
Ιρίδα Τσεβρένη	Επίκουρη Καθηγήτρια, ΠΤΠΕ, Παν. Θεσσαλίας	itsevreni@uth.gr	http://www.ece.uth.gr/main/el/content/3337-tsevreni-irida
Εφη Χανλίδου	Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήμα Βιολογίας	chanlidu@bio.auth.gr	https://www.bio.auth.gr/users/chanlidu
Βασιλεία Χρηστίδου	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ-ΑΠΘ	vchristidou@nured.auth.gr	https://www.nured.auth.gr/dp7nured/?q=el/userprofile/1030

Διοίκηση Δ.Π.Μ.Σ.

Διευθύντρια

Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΙΑΕ

Αναπληρώτρια Διευθύντρια

Βασιλεία Χρηστίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΕΠΙΑΕ

Ειδική Διατμηματική Επιτροπή

Διονύσιος Γουλάτος, Καθηγητής, Τμήμα Βιολογίας, dyoul@bio.auth.gr

Αναστασία Δημητρίου, Καθηγήτρια, ΤΕΠΙΑΕ, anadim@psed.duth.gr

Αργύρης Κυρίδης, Καθηγητής, ΤΕΠΙΑΕ, akiridis@nured.auth.gr

Τσιριπίδης Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήμα Βιολογίας, tsiripid@bio.auth.gr

Βασιλεία Χρηστίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΕΠΙΑΕ, vchristidou@nured.auth.gr

Επικοινωνία

Ταχυδρομική Διεύθυνση

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
Γραμματεία Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του ΑΠΘ.
Πανεπιστημιούπολη - Πύργος Παιδαγωγικής Σχολής 2ος
ΤΚ 54124, Θεσσαλονίκη

Γραμματεία [Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής](#) και Εκπαίδευσης του ΑΠΘ.

- τηλέφωνο: 2310 995090
- e-mail: msc-aeiforia@nured.auth.gr

Γραμματεία Δ.Π.Μ.Σ.

Γιώργος Καταχιώτης

- τηλέφωνο: 2310 995090
- e-mail: msc-aeiforia@nured.auth.gr

Ιστότοπος Δ.Π.Μ.Σ.

<http://aeiforia.nured.auth.gr>

Χάρτης θέσης του Τμήματος

Κοντινότερες στάσεις αστικού (ΟΑΣΘ) : Φοιτητική Λέσχη (3ης Σεπτεμβρίου), Αχέπα (Αγίου Δημητρίου), Αγία Φωτεινή (3ης Σεπτεμβρίου), Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Εγνατία)

